

## Ý nghĩa câu đố ở đền thờ Hai Bà Trưng

T&#225;c Gi&#7843;: Phạm Hy Sơn

Th&#7913; Hai, 19 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 04:47

---

Câu đố là một loại sinh hoạt văn hóa rất quan trọng và phổ biến trong nền Nho học thời xưa. Bất cứ ở đâu, từ đền miếu tôn nghiêm tới hoàng cung, nhà dân dã đều có treo hoành phi và câu đố để cao công đức của các vị anh hùng trong đền thờ hay nói lên suy nghĩ của triêu đình, sự mong cầu phúc lộc trong nhà ngôi dân.

Hoành phi là một tấm bìa ng hình chữ nhật trên thừng chữ ghi 3 hay 4 chữ có ý nghĩa cổ động và bao quát nhất để tôn vinh, để cao công đức hay một điều ước chúc, mong ước nào đó. Câu đố có 2 vế, 1 xướng và 1 hù. Vào thời nhà Trần khi có Trưng Nguyên Mục đình Chi đi sứ về a sang tới đền Tầu thì viên quan trú phòng sắp tới ra 1 câu xướng rất ngớ ngẩn:

*Đền thờ chí kim đài dĩ lục?*

*(Câu đố này đã mắc rêu xanh chưa?)*

*Đền giảng từ cửa huyết do hàng!*

*(Sông Bách Đền từ xưa máu đã nhuộm đỏ), cửa Mục đình Chi đi rồi ngay.*

Chúng ta nhớ khi Mã Viện sang xâm lăng nước Nam đã ra lệnh thu hút trưng cầu dân lính Việt để đúc một cột trụ để biên giới (Việt Hoa) ghi một ý chữ "Đền thờ chí tiết, Giao Chỉ giết: Cột đền gãy thì dân Giao Chỉ sẽ bắt giết sạch). Viên tổng biên trấn Tầu ra câu xướng với ý nghĩa đó và đã bắt Trưng đi rồi bắt cách cướp nhấc lên nhấc chiền thờ ngậy lộng của quân Việt trên sông Bách Đền thời vua Ngô Quyền và thời Nhà Trần.

Hai Bà Trưng khi bắt quân Tầu của Mã Viện đuổi gặp tại Cấm Khê (Kim Khê dưới chân núi Ba Vì thuộc tỉnh Sơn Tây) chiến với đền An Hát (tên cũ của Hát Môn) thì tưng th và không muộn rời vào tay giặc đã mắc dòng sông Hát để bao toàn danh tiết:

## Ý nghĩa câu đố i đố n th Hai Bà Tr ng

T&#225;c Gi&#7843;: Ph m Hy S n

Th&#7913; Hai, 19 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 04:47

---

*Lô giang nh t t y anh hùng h n,  
Hát th y tr ng giang ph n đ i h ng*

(Sông Hát là 1 phân nhánh của sông Lô cũng gọi là sông H ng)

Xin t m d ch:

*Lô giang m t g i anh hùng h n,  
Sông Hát muôn đ i n c ngát th m*

Sau khi Hai Bà tu n ti t ng i dân An Hát v n ngàn năm h ng khói tôn th . Đ n Hai Bà đ c xây d ng t bao đ i nay trên m t khu đ t r ng có r ng cây c th bao quanh che mát, phía hông có gò Ng c n và H Sen (nay đã b l p). M t đ n quay v h ng Nam đứng v i ngôi v thiên t , xa xa là núi chùa Thày; phía Tây có núi T n Viên quanh năm mây ph ; phía B c là sông Hát (nay g n b l p), bên ngoài là sông H ng cách xa đ n ch ng 1 km. Bên kia b sông H ng là dãy núi Tam Đ o đ ng s ng s ng nh b c tr ng thành. Phía Đông có con sông Đáy nh n n c t sông Hát và sông H ng đ ra bi n Đông sau khi ch y qua Hà Đông, Hà Nam, Nam Đ nh, Ninh Bình; cũng ở phía Đông, cách kho ng 20 km, là thành ph Hà N i.

Đ n th Hai Bà n m trong m t khung c nh r t uy nghi và tôn nghiêm, t xa xa ng i ta đã qui đ nh nh ng ng i đi qua khu v c đ n dù là ng i dân hay quan quy n n u đi xe hay đi ng a qua đ u ph i xu ng đi b và ng m , nón t i t m b ng đá ghi hai ch "H Mã". C ng đ n g m b n c t tr cao vút trên có ch m tr r t đ p và kh c câu đ i thân c t. Đi vào ch ng năm m i mét thì t i c ng Tam Quan g m ba c a, cũng có kh c nhi u đôi câu đ i và c a chính ch m khi có đ i l . Khách t i hành h ng ngày th ng ph i đi b ng c ng nh ở hai bên. Trong đ n, gian chính bày bàn th Hai Bà, phía trên ngai vàng treo b c Hoành Phi s n son thi p vàng có b n ch l n (đ i t ) "L c Hùng Chính Th ng", k bên là bàn th các n th ng c a hai Bà cũng có b c hoành phi ghi "N Trung Hào Ki t" .

Nh m t c ông cao tu i ng i xã Hát Môn (An Hát ngày x a), chúng tôi s u t m đ c 26 đôi câu đ i, 7 đôi kh c ngoài c ng tr và c ng Tam Quan, 19 đôi còn l i treo trong đ n th . Có nh ng đôi câu đ i s n son thi p vàng r t c x a không bi t do khách hành h ng kính dâng t bao gi . Nh ng đôi kh c ngoài c ng tr i qua hàng ngàn năm nay nét ch có ph n nào b hao mòn v i th i gian nh ng v n còn r t rõ.

## Ý nghĩa câu đối ở đền thờ Hai Bà Trưng

T&#225;c Gi&#7843;: Ph&#m Hy S&#n

Th&#7913; Hai, 19 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 04:47

---

T&#225;t c&# ho&#nh phi v&# c&#u đ&#i k&# tr&#n đ&#u c&# m&# c đ&#ch đ&# cao công đ&# c c&# a hai v&# v&# bi&# u l&# tinh th&#n đ&# c l&#p, t&# ch&# đ&#i v&# i n&#&# c l&#ng gi&#ng l&#n m&# nh v&# tham v&#ng ph&#ng b&# c.

Hai Bà tuy ch&# đ&#m l&#i đ&# c l&#p cho đ&#t n&#&# c trong m&#t th&#i gian ng&#n ng&#i là ba năm, t&# năm 40 đ&#n 43 sau Tây L&#ch, nh&#ng hai v&# Vua h&# Tr&#ng đ&# đ&# l&#i cho dân t&# c m&#t công đ&# c l&#n, đó là t&#m g&#ng ki&#u hùng v&# b&#t khu&#t sáng chói su&#t hai ngàn năm nay. Ng&#n đ&#u c &#y đ&# đ&#n đ&#t dân t&# c chúng ta thoát kh&#i h&#n ngàn năm B&#c thu&#c, t&#n t&#i đ&# c l&#p v&# m&# mang b&# c&#i.

Sau đây chúng tôi xin t&#m đ&#ch nh&#ng đôi câu đ&#i k&# tr&#n đ&# chúng ta hi&#u đ&#&# c tinh th&#n hào hùng c&# a cha ông t&# ngàn x&# a đ&# l&#i. Mong r&#ng tinh th&#n &#y s&# đ&#&# c con cháu là chúng ta mãi mãi noi theo:

*Đ&#ng tr&# tr&#i t ho&#n Giao Lĩnh tr&#i,  
C&#m Khê doanh h&#t Hát Giang tr&#ng.*

Xin t&#m đ&#ch:

*Đ&#ng tr&# g&#y tan, núi Giao cao ch&#t v&#t,  
C&#m Khê kh&#i m&#ch, sông Hát ch&#y ng&#n ngàn*

*Ph&# tr&#n th&#n uy đ&#ng tr&# B&#c,  
Ph&#an qu&#c th&# th&#ch bàn Nam.*

Xin t&#m đ&#ch:

*Th&#n uy ph&# m&# c&#t đ&#ng ph&#a b&#c,  
Qu&#c th&# ph&#tr&#i bàn th&#ch tr&#i Nam.*

*T&#&#ng môn đ&#nh xu&#t gia thanh ngo&#i,  
V&#&#ng h&#u quang th&#y qu&#c s&# trung.*

Xin t&#m đ&#ch:

## Ý nghĩa câu đố i đố n th Hai Bà Tr ng

T&#225;c Gi&#7843;: Ph m Hy S n

Th&#7913; Hai, 19 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 04:47

---

C a t ng xu t thân danh vang ngoài cõi,  
Tr u đ i huy hoàng qu c s ng i soi.

Tùng b t kim đao thiên tái t o,  
V ng đ ng tr đ a phân c ng.

Xin t m đ ch:

Không s giáo g m, tr i cho t o i (đ t n c).  
Ch ng ng đ ng tr , đ t v ch biên c ng.

Nghĩa khí nh t môn chân t mu i,  
Hùng phong thiên c x ng anh hào.

Xin t m đ ch:

Ch em m t nhà đ y nghĩa khí,  
L t oanh muôn thu đáng anh hào.

Nh t môn t t nghĩa s n hà t i,  
V n c uy thanh th o m c tri.

Xin t m đ ch:

M t nhà t t nghĩa v i s n hà,  
V n đ i uy danh cây c b t.

Trùng mông đ ng đ t nguy t cung cao,

T&#225;c Gi&#7843;; Ph m Hy S n  
Th&#7913; Hai, 19 Th&#225;ng 1 N&#259;m 2009 04:47

5 / 5